

Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett tjugotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2009 som rör studiestödsfrågor. I motionerna tas frågor upp bl.a. om studiestödssystemet, fribeloppet, CSN:s fordringsverksamhet utomlands, deltidssjukdom och deltidstudier, invandrades studieekonomiska situation, enhetliga regler för inackorderingstillägg och en avveckling av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående beredning på området i Regeringskansliet och en aviserad proposition i vår på det studiesociala området.

I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	5
Studiestödssystemet	5
Inkomstprövning och fribelopp	6
Återbetalning av studielån	7
Deltidssjukdom och deltidstudier	9
Frågor om villkoren för studiemedel	9
Inackorderingstillägg	11
Studiestödsadministrationen	12
Reservationer	13
1. Studiestödssystemet, punkt 1 (s)	13
2. Studiestödssystemet, punkt 1 (v)	14
3. Deltidssjukdom och deltidstudier, punkt 4 (s, v, mp)	15
4. Frågor om villkoren för studiemedel, punkt 5 (v)	15
5. Frågor om villkoren för studiemedel, punkt 5 (s)	16
6. Inackorderingstillägg, punkt 6 (s)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Studiestödssystemet

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ub222, 2009/10:Ub245, 2009/10:Ub357 yrkande 1, 2009/10:Ub410, 2009/10:Ub552 yrkande 1 och 2009/10:Ub569.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

2. Inkomstprövning och fribelopp

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ub208, 2009/10:Ub257, 2009/10:Ub270 yrkandena 1 och 2, 2009/10:Ub401, 2009/10:Ub402 och 2009/10:Ub462.

3. Återbetalning av studielån

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ub453 och 2009/10:Ub490.

4. Deltidssjukdom och deltidstudier

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ub349 yrkande 18.

Reservation 3 (s, v, mp)

5. Frågor om villkoren för studiemedel

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ub353 och 2009/10:Ub360 yrkande 2.

Reservation 4 (v)

Reservation 5 (s)

6. Inackorderingstillägg

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ub252, 2009/10:Ub345 och 2009/10:Ub373.

Reservation 6 (s)

7. Studiestödsadministrationen

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ub399.

Stockholm den 11 februari 2010

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granelund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Mikael Damberg (s), Betty Malmberg (m), Agneta Lundberg (s), Tina Acketoft (fp), Fredrik Schulte (m), Peter Hultqvist (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Ulrika Carlsson i Skövde (c), Caroline Helmersson-Olsson (s), Eva Johnsson (kd), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (m) och Lage Rahm (mp).

Utskottets överväganden

Studiestödssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ett generöst och flexibelt studiestödssystem och ändrade regler för uppräknig av studiemedlen.

Jämför reservationerna 1 (s) och 2 (v).

Motionerna

Socialdemokraterna efterfrågar i motion 2009/10:Ub552 yrkande 1 ett generöst och flexibelt studiestödssystem där alla människor oavsett samhälls-klass och bakgrund ges möjlighet att delta i utbildning hela livet. Utbildning ska, enligt Socialdemokraterna, inte längre ses som en avgränsad fråga för ungdomar utan som en del av en livslång process. Vidare ska det vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga. Delvis liknande tankar förs fram i motionerna 2009/10:Ub410 (s) och 2009/10:Ub569 (s).

Vänsterpartiet påtalar i motion 2009/10:Ub357 yrkande 1 att en av de viktigaste åtgärderna för att minska den sociala snedrekryteringen till högskoleutbildningen är att skapa ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet. Studiemedlen har över tid gradvis förlorat i värde och täcker inte längre studenternas levnadsomkostnader. Det behövs därför, enligt Vänsterpartiet, nya regler för uppräknig av studiemedlen.

I motionerna 2009/10:Ub222 (s) och 2009/10:Ub245 (s) begärs att studenternas ekonomiska villkor förbättras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen uttalat att utskottet värnar studenternas studiesociala situation. Det skedde nu senast hösten 2009 i samband med att utskottet ställde sig bakom en höjning av studiemedlets totalbelopp med 431 kr per studiemånad och en höjning av studiebidraget med 40 kr per studiemånad för heltidsstuderande samt en höjning av fribeloppet med ca 30 000 kr per kalenderår vid heltidsstudier (bet. 2009/10:UbU2 s. 9–10). Genom höjningarna tillförsäkras studenterna en bättre ekonomisk situation, och fler studerande ges även stimulans till att arbeta vid sidan av studierna och därmed möjligheter att tidigt skaffa sig arbetslivserfarenhet. Höjningarna har sin bakgrund i det förslag på en höjning av studiemedlen och fribeloppet som den studiesociala kommittén lämnade i sitt betänkande

Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) i mars 2009. Den parlamentariskt sammansatta utredningen har sitt ursprung i att riksdagen våren 2006 beslutade att göra ett tillkännagivande om en studie-social utredning (bet. 2005/06:UbU5, rskr. 2005/06:150). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har enligt den propositionsförteckning som lämnats den 19 januari 2010 aviserat att en proposition som behandlar studiesociala frågor ska överlämnas till riksdagen senast den 2 mars 2010. Utskottet finner inte anledning att föregripa den pågående beredningen och den aviserade propositionen.

Inkomstprövning och fribelopp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att avskaffa fribeloppet helt och att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen.

Motionerna

I motionerna 2009/10:Ub208 (m), 2009/10:Ub270 (m) yrkande 1, 2009/10:Ub402 (m) och 2009/10:Ub462 (m) begärs att fribeloppet avskaffas helt för såväl studiemedlets lånedel som bidragsdel.

I motionerna 2009/10:Ub257 (m), 2009/10:Ub270 (m) yrkande 2 och 2009/10:Ub401 (m) föreslås att fribeloppet avskaffas avseende lånedelen i studiemedlen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Studiemedlen är behovsprövade, vilket innebär att inkomster under kalenderåret som överstiger ett visst belopp, fribeloppet, reducerar studiemedlen. Fribeloppet är den inkomst den studerande får ha utan att studiemedlen minskar. Fribeloppet varierar med hänsyn till det antal veckor och den studietakt som den studerande har studiemedel för under halvåret. Är inkomsten högre än fribeloppet minskas studiemedlen med 50 % av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och lånedelen minskas proportionellt, och reduktionsbeloppet fördelas på de veckor som studiemedel har beviljats för under halvåret. Fribeloppets storlek beror på det antal veckor för vilka den studerande har studiemedel under kalenderhalvåret. Ju fler veckor den studerande har studiemedel under halvåret, desto lägre är fribeloppet och omvänt.

Utskottet har, som nämnts ovan, ställt sig bakom en höjning av fribeloppet, som föreslogs i budgetpropositionen för 2010, med ca 30 000 kr fr.o.m. den 1 januari 2011 (bet. 2009/10:UbU2). Fribeloppet beräknas efter höjningen uppgå till ca 136 400 kr per kalenderår.

Den studiesociala kommittén föreslår i sitt betänkande förutom en höjning av fribeloppet även att studielån ska lämnas utan prövning av den studerandes inkomst. I det fall minskningen av studiemedlen på grund av inkomst medför att den studerande inte har rätt till studiebidrag ska han eller hon dock inte heller kunna få studielån (SOU 2009:28 s. 280 f.). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har aviserat att en proposition som behandlar studiesociala frågor ska överlämnas till riksdagen under våren. Utskottet vill inte föregripa den pågående beredningen och den aviserade propositionen.

Återbetalning av studielån

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändrade myndighetsrutiner för att undvika skuldsättning och eventuella betalningsanmärkningar hos enskilda låntagare och om att CSN:s fordringsverksamhet utomlands ska förbättras.

Motionerna

I motion 2009/10:Ub453 (s) påtalas behovet av att berörda myndigheter, mot bakgrund av den ekonomiska krisen och de svårigheter som kan uppstå för den enskilde att betala tillbaka studielån om inkomst saknas, skapar bättre rutiner för att förhindra onödig skuldsättning och eventuella betalningsanmärkningar.

I motion 2009/10:Ub490 (kd) föreslås, mot bakgrund av CSN:s svårigheter att driva in obetalda årsbelopp från återbetalningsskyldiga låntagare bosatta utomlands, att myndigheten ska ges bättre möjligheter driva in dessa studiemedelsfordringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

När det gäller yrkandet om ändrade myndighetsrutiner för att undvika skuldsättning och eventuella betalningsanmärkningar hos låntagare vill utskottet anföra följande. De förändringar som genom åren gjorts av studiestödssystemet har lett till att det för närvarande finns tre parallella återbetalningssystem: studielån tagna före 1989 (s.k. studiemedel), studielån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 (s.k. studielån) och

studielån tagna efter den 30 juni 2001 (s.k. annuitetslån). I de tre systemen finns det särskilda trygghetsregler som gör det möjligt att få den årliga återbetalningen nedsatt till ett lägre belopp eller under vissa förutsättningar få skulden avskriven. Trygghetsreglerna och det årliga beloppet skiljer sig åt mellan systemen. I det nuvarande studiemedelssystemet börjar återbetalningen av studielånet i början av det kalenderår som kommer tidigast sex månader efter det att en låntagare senast fick studiemedel. Återbetalning sker med ett årligt belopp som baseras på skuldens storlek, räntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå samt ett s.k. uppräkningsstal på 2 % per år. Återbetalningstiden är normalt 25 år eller det antal år som återstår tills låntagaren fyller 60 år. Det finns trygghetsregler som gör det möjligt för en låntagare som har en jämförelsevis låg inkomst att få årsbeloppet nedsatt i förhållande till inkomsten. Det finns också möjlighet att få årsbeloppet nedsatt om låntagaren börjat studera med studiestöd igen, får utbildningsbidrag för doktorander, genomgår en grundutbildning inom totalförsvaret som är längre än 60 dagar, deltar i en utbildning till reserv- eller yrkesofficer eller har synnerliga skäl, dvs. starka individuella skäl. Det finns också möjlighet att få ett annuitetslån avskrivet vid en viss ålder, vid dödsfall, med hänsyn till synnerliga skäl och på grund av behörighetsgivande studier. Utskottet anser att det nuvarande regelverket ger tillräckligt utrymme för individuellt hänsynstagande vid fastställande av enskilda låntagares årsbelopp. Något uttalande från riksdagen är sålunda inte nödvändigt.

Beträffande yrkandet om att CSN:s fordringsverksamhet utomlands ska förbättras kan utskottet konstatera att riksdagen med anledning av en framställning av Riksrevisionens styrelse angående trygghetssystemen utomlands (2008/09:RRS23), beslutade om ett tillkännagivande under förra riksmötet (bet. 2008/09:SfU11). Tillkännagivandet i här aktuell del innebär en uppmaning till regeringen om att dels utveckla sin styrning och uppföljning av CSN:s utbetalnings- och fordringsverksamhet utomlands, dels se över de regelverk som styr myndighetens fordringshantering utomlands i syfte att effektivisera verksamheten och göra den mer rättssäker. Regeringen har den 17 december 2009 beslutat om kommittédirektivet Ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld (dir. 2009:124). Ett delbetänkande med förslag till förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering ska lämnas senast den 17 maj 2010. Av direktivet framgår att vid årsskiftet 2008/09 var ca 68 000 återbetalningsskyldiga låntagare bosatta utomlands. Av dessa hade ca 30 000 obetalda årsbelopp till CSN. De låntagare som missköter sina återbetalningar har tillsammans en total studieskuld som uppgår till ca 2 miljarder kronor. I syfte att möjliggöra en effektivare fordringsverksamhet utomlands ska den särskilda utredaren enligt direktivet föreslå en förbättrad skuldsäkring av studiemedelsfordringar och en förbättrad adressuppdatering vad gäller utlandsbosatta återbetalare. Utskottet konstaterar att utredarens uppdrag överensstämmer väl med motionsönskemålet. Utskottet ser inte skäl att föregripa den pågående utredningen.

Deltidssjukdom och deltidstudier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det ska vara möjligt att samtidigt studera på halvtid och vara sjukskriven på halvtid. Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Motionen

Miljöpartiet föreslår i motion 2009/10:Ub349 yrkande 18 att det ska vara möjligt att samtidigt studera på halvtid och vara sjukskriven på halvtid. Enligt Miljöpartiet kan deltidstudier vara ett sätt att komma tillbaka till studier efter en tids heltidssjukskrivning eller att påbörja studier efter en tids sjukdom.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Enligt dagens regelverk finns det ingen möjlighet att bedriva deltidstudier och få sjukpenning på deltid. Inte heller är det möjligt att behålla studiemedel på heltid för den som blir sjuk på deltid men som skulle kunna bedriva fortsatta studier på deltid. Orsaken är att studiemedel under sjukdom bara kan lämnas vid hel studieoförmåga. Det går alltså inte att vara sjuk på deltid och studera på deltid med sammanlagt heltidsersättning. Den studiesociala kommittén tar i sitt betänkande upp frågan om studiemedel under sjukdom (SOU 2009:28 s. 429 f.). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har aviserat att en proposition om studiesociala frågor ska överlämnas till riksdagen under våren. Utskottet finner inte anledning att föregripa den pågående beredningen och den aviserade propositionen.

Frågor om villkoren för studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att se över invandrars studieekonomiska situation i förhållande till undervisning i svenska för invandrare (sfi) och att stimulera dem med kort utbildning att vidareutbilda sig.

Jämför reservationerna 4 (v) och 5 (s).

Motionerna

Vänsterpartiet efterfrågar i motion 2009/10:Ub360 yrkande 2 att regeringen ser över invandrades studieekonomiska situation. Många invandrare tvingas välja bort svenskundervisning för invandrare (sfi) av ekonomiska skäl sedan timersättningen för vuxna som deltar i sådan undervisning tagits bort.

I motion 2009/10:Ub353 (s) påtalas behovet av att stimulera dem med kort utbildning så att de vågar satsa på vidareutbildning. Det är enligt motionärerna olyckligt att rekryteringsbidraget tagits bort som gav människor en andra chans att vidareutbilda sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

När det gäller yrkandet om att se över invandrades studieekonomiska situation vill utskottet anföra följande. Fram till 1998 fanns det inom studiestödssystemet en möjlighet att få timersättning för deltagande i sfi på grund av förlorad arbetsinkomst. I proposition 1997/98:1 (utg.omr. 15) föreslog regeringen att timersättningen skulle avskaffas. Man framhöll att nyanlända flyktingar och andra invandrare normalt oftast deltar i sfi innan förvärvsarbete blir aktuellt. För kostnader i samband med flyktingmottagandet får kommunerna ett särskilt statsbidrag. Bidraget utgör ersättning för bl.a. försörjningsstöd till flyktingarna under en introduktionsperiod. De invandrare som deltar i sfi och som inte omfattas av flyktingmottagandet har i många fall vistats i Sverige under flera år och borde, framhöll regeringen, erbjudas samma studiestöd som övriga vuxenstudierande. Utskottet delade regeringens uppfattning (bet. 1997/98:UbU2). Utskottet anser att de skäl som angavs då den speciella timersättningen togs bort fortfarande är giltiga.

När det sedan gäller yrkandet om att stimulera dem med kort utbildning att vidareutbilda sig kan utskottet konstatera att det i skollagen (1985:1100) anges bl.a. att vuxna ska ges tillfälle att i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning. Härigenom ska främst de som fått minst utbildning få möjlighet att stärka sin ställning i arbetslivet (1 kap. 9 §). Även i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning slås det bl.a. fast att kommunerna, vid urval på grund av platsbrist, ska prioritera personer som har kort tidigare utbildning (3 kap. 8 §). Det reguljära studiemedelssystemet medger i dag förmånliga villkor för vuxna studierande på grundskole- eller gymnasienivå. Dessa studierande kan få ett studiemedel med den högre bidragsnivån som utgör ca 82 % av totalbeloppet. Studiemedel kan även lämnas för deltidstudier. Studiemedelssystemet ger därmed goda möjligheter till livslångt lärande och återkommande kompetensutveckling. I samband med avskaffandet av det s.k. rekryteringsbidraget ställde sig utskottet bakom regeringens bedömning att studierande på en och samma utbildning inte ska ha olika former av studiefinansiering

och att alla vuxenstuderande således bör omfattas av det reguljära studiemedelssystemet (prop. 2006/07:17, bet. 2006/07:UbU2 s. 9 f.). Utskottet vidhåller sin tidigare inställning i frågan.

Inackorderingstillägg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att se över reglerna för inackorderingstillägg så att de blir enhetliga oavsett huvudman.

Jämför reservation 6 (s).

Motionerna

I motionerna 2009/10:Ub252 (s), 2009/10:Ub345 (s) och 2009/10:Ub373 (s) föreslås att reglerna för inackorderingstillägg ses över så att de blir enhetliga oavsett om eleven väljer att bedriva gymnasieutbildning i en kommunal skola eller i en fristående gymnasieskola.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Ekonomiskt stöd för inackordering ges i vissa fall som ett kommunalt stöd och i vissa fall som ett statligt inackorderingstillägg. Stöd till inackordering ska lämnas av hemkommunen enligt 5 kap. 33 § skollagen (1985:1100) till elever i gymnasieskolan i det offentliga skolväsendet som behöver inackordering till följd av skolgången. Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Stödet ska ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant ska det utgå med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad under vilken eleven bor inackorderad. Statligt inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) kan ges till elever utanför det offentliga skolväsendet (folkhögskolor, fristående gymnasieskolor, riksinternatskolor m.fl.). Enligt CSN:s föreskrifter (CSNFS 2001:6) får en elev ett sådant inackorderingstillägg om han eller hon har en lång restid mellan föräldrahemmet och skolan och måste inackordera sig på annan ort. Inackorderingstillägg för att bo på annan ort kan i vissa lägen ges trots att den utbildning som eleven ska gå finns på hemorten. Beroende på avståndet, enkel resväg, mellan hemmet och skolan beviljas inackorderingstillägg med ett schablonbelopp som uppgår till lägst 1 190 och högst 2 350 kr/månad. Utskottet hänvisade till den pågående beredningen av Studiestödsutredningens betänkande vid behandlingen av lik-

nande yrkanden hösten 2009 (bet. 2009/10:UbU3 s. 62). Utskottet kan inte se att frågan har kommit i något annat läge än när riksdagen senast behandlade den.

Studiestödsadministrationen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att avveckla CSN och i stället ge banker och andra finansiella företag ansvar att skapa ändamålsenliga lån till studenter.

Motionen

I motion 2009/10:Ub399 (m) föreslås att CSN ska avvecklas och att banker och andra finansiella företag i stället ska ges ansvar att skapa ändamålsenliga lån till studenter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Den studiesociala kommittén har bl.a. haft i uppdrag att pröva om hela eller delar av studiestödsadministrationen kan överföras till annan regi och om befintliga och nya lån kan skötas av någon annan än CSN (SOU 2009:28 s. 359 f.). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har aviserat att en proposition om studiesociala frågor ska överlämnas till riksdagen under våren. Utskottet finner inte anledning att föregripa den pågående beredningen och den aviserade propositionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Studiestödssystemet, punkt 1 (s)

av Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Agneta Lundberg (s), Peter Hultqvist (s), Thomas Strand (s) och Caroline Helmersson-Olsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:Ub410, 2009/10:Ub552 yrkande 1 och 2009/10:Ub569 samt avslår motionerna 2009/10:Ub222, 2009/10:Ub245 och 2009/10:Ub357 yrkande 1.

Ställningstagande

Vår syn på studiestödet är att alla människor ska ges reella möjligheter att delta i utbildning och kompetensutveckling. Utbildning stärker människor och skapar kraft att möta förändringar i ett alltmer kunskapsintensivt samhälle. Utbildning är inte längre en avgränsad fråga för ungdomar utan en del av en livslång process för alla människor. Den enskilde måste ta ställning till vad hon eller han vill lära, hur och när samt även satsa sin tid och sitt engagemang. Samhället har å sin sida ett ansvar för att möjligheterna och förutsättningarna finns på ett sådant sätt att det gynnar både individen och samhällsutvecklingen.

Vi socialdemokrater vill ge fler människor möjlighet till utbildning och livslångt lärande. Steget att påbörja en utbildning och ta studielån kan dock upplevas som olika stort för olika människor. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass och bakgrund en stor roll för synen på utbildning. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll för att bryta dessa mönster.

Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga. Vi är positiva till att den som vill och har möjlighet att kombinera sina studier med arbete också gör det. Men för flera grupper av studerande är det inte möjligt att kombinera studier med arbete eller så innebär detta en så stor ansträngning att studier eller familjeliv blir starkt lidande. Det gäller t.ex. studerande med barn, studenter med funktionsned-

sättning och studenter med en hög andel schemalagd tid under sina studier. Att arbete vid sidan om studierna inte ska vara en förutsättning för att klara privatekonomin är närmast avgörande för att högre utbildning ska vara en möjlighet för alla, oavsett bakgrund och familjesituation, och för att tillförsäkra att det är relevanta faktorer som individens kunskaper, analysförmåga och lämplighet som avgör hans eller hennes studieframgångar.

2. Studiestödssystemet, punkt 1 (v)

av Rossana Dinamarca (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ub357 yrkande 1 och avslår motionerna 2009/10:Ub222, 2009/10:Ub245, 2009/10:Ub410, 2009/10:Ub552 yrkande 1 och 2009/10:Ub569.

Ställningstagande

Kunskap är en demokratisk rättighet, och högskoleutbildning måste därför vara tillgänglig för alla. För Vänsterpartiet är det en viktig målsättning att bredda rekryteringen till högskolan. En av de viktigaste åtgärderna för att minska den sociala snedrekryteringen är att skapa ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet. Det är också en nödvändig förutsättning för att studera på heltid och därmed skapa en utbildning av hög kvalitet.

Sverige hade under lång tid ett relativt generöst studiestöd, som dessutom genomgick kontinuerliga förbättringar. Detta hade positiva effekter och innebar att den sociala snedrekryteringen vid högskolan minskade. Denna utveckling har brutits eftersom studiemedlen har förlorat i värde och inte längre täcker studenters levnadsomkostnader.

Studiemedel beräknas i förhållande till prisbasbeloppet som beräknas utifrån konsumentprisindex. Den nuvarande lågkonjunkturen har inneburit sjunkande priser och att prisbasbeloppet har sänkts med 400 kr. Det grundläggande problemet är att studiemedlet inte har räknats upp tillräckligt i förhållande till de studerandes behov. Prisbasbeloppet speglar nämligen inte studenters konsumtionsmönster och verkliga kostnader. Bland annat får prisförändringar för boende i egna hem oproportionerligt stor betydelse för en grupp som i de allra flesta fall bor i hyreslägenhet. I ett längre perspektiv framstår dagens studiemedelssystem som ohållbart eftersom det riskerar att urholkas alltmer och därmed gör att allt färre kommer att ha ekonomiska möjligheter att studera. Därför krävs det nya regler för uppräknings av studiemedlen.

3. Deltidssjukdom och deltidstudier, punkt 4 (s, v, mp)

av Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Agneta Lundberg (s), Peter Hultqvist (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Lage Rahm (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ub349 yrkande 18.

Ställningstagande

Gällande regler som innebär att människor som har kapacitet att studera deltid tvingas in i heltidssjukskrivning är orimliga. Samtidigt är det inte möjligt för dem som är sjukskrivna att påbörja studier på deltid utan de måste, tvärtom vad som gäller om de skulle ta ett arbete, börja studera på heltid eller inte alls. Deltidstudier kan vara ett utmärkt sätt att komma tillbaka till studier efter en tids heltidssjukskrivning eller att påbörja studier efter en tids sjukdom. Regler måste vara utformade så att de hjälper människor att komma ifrån sjukskrivningen, inte tvärtom.

4. Frågor om villkoren för studiemedel, punkt 5 (v)

av Rossana Dinamarca (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ub360 yrkande 2 och avslår motion 2009/10:Ub353.

Ställningstagande

I dag råder närmast en allmän föreställning om att bara en invandrare får ett jobb så lär han eller hon sig svenska. Det är emellertid inte självklart att man står och kommunicerar språkligt på sin arbetsplats hela dagarna. Det är inte säkert att man sitter vid fikabordet och har kommunikativt utbyte. Tyvärr är det så att de som behärskar språket otillräckligt kommunicerar mindre med omgivningen än de som lyckats erövra grundläggande kommunikativa färdigheter.

Eftersom timersättningen för vuxna som deltar i sfi-undervisning tagits bort tvingas många att välja bort svenskundervisning av ekonomiska skäl. Regeringen bör därför se över invandrares studieekonomiska situation och återkomma med förslag till ändring.

5. Frågor om villkoren för studiemedel, punkt 5 (s)

av Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Agneta Lundberg (s), Peter Hultqvist (s), Thomas Strand (s) och Caroline Helmersson-Olsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ub353 och avslår motion 2009/10:Ub360 yrkande 2.

Ställningstagande

Rekryteringsbidraget var riktat till personer som fyllt 25 år och som hade kort tidigare utbildning. Bidraget var även avsett för personer som var eller riskerade att bli arbetslösa eller hade nedsatt funktionsförmåga och därför behövde extra tid för att klara sina studier. Rekryteringsbidraget var viktigt. Det gav människor en andra chans att vidareutbilda sig, vilket stärkte deras konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Rekryteringsbidraget, bidrag vid s.k. kortidsstudier och stöd för uppsökande verksamhet är alla exempel på särskilda satsningar på studier och studiefinansiering för vuxna som den tidigare socialdemokratiska regeringen gjorde i syfte att ge alla människor reella möjligheter att studera. Den borgerliga regeringen har avvecklat alla dessa satsningar. Det är mycket beklagligt inte minst mot bakgrund av att det är viktigt att alla människor ges möjlighet till återkommande kompetensutveckling och fortsatt lärande, genom hela livet. Att ha tillgång till kunskap och möjlighet att förvärva ny är viktigt på en alltmer kunskapskrävande arbetsmarknad. Både för den enskilde individen och för landets utveckling behöver vi stödja människor som står långt från arbetsmarknaden och har låg utbildningsnivå. För dessa individer är tröskeln till att påbörja studier hög. Om dessa människor endast är hänvisade till studiemedel, där större delen är lån, är risken att de inte tar det så viktiga steget att börja studera.

Möjligheterna att återskapa någon form av stimulans för dem som har kort utbildning, riskerar att bli arbetslösa eller har nedsatt funktionsförmåga behöver undersökas.

6. Inackorderingstillägg, punkt 6 (s)

av Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Agneta Lundberg (s), Peter Hultqvist (s), Thomas Strand (s) och Caroline Helmersson-Olsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:Ub252, 2009/10:Ub345 och 2009/10:Ub373.

Ställningstagande

Alltfler elever väljer att gå en gymnasieutbildning som inte erbjuds i hemkommunen. Det är i mångt och mycket elevernas egna intressen och engagemang som styr valet av utbildning för ett framtida yrkesliv. Detta är positivt och bör uppmuntras, då en ung människas intresseområde mycket väl kan bli den framtida försörjningen i vuxenlivet. Inackorderingstillägg lämnas till dessa elever som studerar utanför hemkommunen. Det finns emellertid en inbyggd orättvisa i systemet med inackorderingstillägg eftersom ersättningsens storlek varierar beroende på om utbildningen ges vid en kommunal gymnasieskola eller vid en fristående gymnasieskola. Detta är ett förhållande som inte är acceptabelt. Reglerna för inackorderingstillägget bör därför ses över så att eleverna får en likvärdig ersättning, oavsett vilken typ av gymnasieskola man väljer att studera vid.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Ub208 av Lena Asplund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort fribeloppet för studiestödet.

2009/10:Ub222 av Leif Pettersson och Fredrik Lundh (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre ekonomiska villkor för studenter.

2009/10:Ub245 av Siv Wittgren-Ahl och Christer Engelhardt (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studenternas ekonomiska villkor.

2009/10:Ub252 av Susanne Eberstein och Eva Sonidsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inackorderingsstödet för gymnasieelever.

2009/10:Ub257 av Oskar Öholm (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa inkomstprövningen av studiemedlets lånedel.

2009/10:Ub270 av Christian Holm och Ulrika Karlsson i Uppsala (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa ett avskaffande av fribeloppet för studiemedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen.

2009/10:Ub345 av Eva Sonidsson och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reglerna för inackorderingsstöd.

2009/10:Ub349 av Lage Rahm m.fl. (mp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska vara möjligt att kombinera deltidssjukskrivning med deltidstudier.

2009/10:Ub353 av Christer Adelsbo och Göran Persson i Simrishamn (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är angeläget att stimulera dem med kort utbildning så att de vågar satsa på vidareutbildning.

2009/10:Ub357 av Amineh Kakabaveh m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppräknig av studiemedlen.

2009/10:Ub360 av Rossana Dinamarca m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om invandrades studieekonomiska situation.

2009/10:Ub373 av Jan Björkman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inackorderingstillägget.

2009/10:Ub399 av Christian Holm (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att aveckla Centrala studiestödsnämnden.

2009/10:Ub401 av Anna Tenje (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlet.

2009/10:Ub402 av Isabella Jernbeck och Nils Oskar Nilsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fribeloppet i studiemedlen.

2009/10:Ub410 av Margareta Israelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av förbättrade villkor för landets studerande.

2009/10:Ub453 av Thomas Bodström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betalningsanmärkningar för studielån.

2009/10:Ub462 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fribeloppsgränsen vid beräkning av studiemedlen bör avskaffas.

2009/10:Ub490 av Emma Henriksson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka möjligheterna för Centrala studiestödsnämnden att driva in studieskulder från personer som är bosatta i utlandet.

2009/10:Ub552 av Marie Granlund m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utgångspunkterna för studiemedelssystemet.

2009/10:Ub569 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att uppmärksamma studenternas ekonomiska situation.